

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน³THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATION ENTERPRISE IN SCHOOL³

Received: June 20, 2020

Revised: September 10, 2020

Accepted: September, 17 2020

พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ^{1*} สุจรรยา ธิมาทาน²Phochet Thamsirikhwan^{1*} Suchanya Timathan²

*Corresponding Author, E-mail: phochet.tha@rru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพความต้องการการจัดการเรียนรู้ การจัดการวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน 2) เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน 3) เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ความคิดสร้างสรรค์ที่ต่อยอดจากการผลิตของชุมชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยใช้การวิจัยการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ระยะเวลาที่ทำการวิจัยตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือน เดือน มกราคม พ.ศ. 2563 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มเป้าหมายเพื่อหาข้อมูลได้แก่ ภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน สำนักงานเกษตรอำเภอ เกษตรกร ชุมชน นักวิชาการและกลุ่มวิสาหกิจผู้ประกอบการมะม่วง จำนวน 24 คน และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 คน ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และหลักสูตรวิสาหกิจชุมชน ขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนานวัตกรรม 3) การทดลองและการพัฒนา และ 4) การวัดและประเมินผล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการเรียนรู้เรื่องการจัดการวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนต้องตอบสนอง 5 ประการ ดังนี้ 1) ด้านนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2) มะม่วงพืชเศรษฐกิจของจังหวัด 3) ด้านความจำเป็นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน 4) การเตรียมความพร้อมทักษะอาชีพ และ 5) สถานการณ์โรงเรียนกับวิสาหกิจชุมชน

2. ศูนย์การเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนและหลักสูตรวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน ค่า P.M. จากการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคปุ๋ยของค์เท่ากับ 14.38 ซึ่งหมายถึงคุณภาพสูง

3. ออกแบบความคิดสร้างสรรค์ที่ต่อยอดจากการผลิตของชุมชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้ จำนวน 4 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เยลลี่มะม่วงเบา วุ้นมะม่วงนมสด มะม่วงอบแห้ง และกล้วยตากพลังงานแสงอาทิตย์

คำสำคัญ: การพัฒนา วิสาหกิจชุมชน โรงเรียน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

² อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

³ การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปีงบประมาณ 2561

Abstract

The study of community enterprise development in schools has the objectives of 1) To study the needs of the community enterprise management in schools, 2) To develop the community enterprises in schools, and 3) to design creative products based on the production of communities to develop the community enterprises by using research and development. The research period was from January 2019 to January 2020, the research target groups were divided into 2 groups as follows The first one were network partners consisted of 24 school administrators, teachers, district agriculture offices, farmers, communities, academics, and the second one were mango entrepreneurs. The sample consisted of 12 Mathayom 3 students selected by purposive sampling. Tools used in this research were structured interview forms and Community Enterprise Curriculum. The definition of the 4 research steps are as follows: 1) The study of Basic information 2) The development of the innovation 3) The experiment and development and 4) the measurement and evaluation. The statistics used in data analysis were mean, percentage and standard deviation.

The result of the research are as follow.

1. The learning of Community Enterprise Development in school requires these 5 aspects as follows: 1) Policies of the Educational Service Area Office 2) Mango, economic plant of the province 3) The need for community enterprise development in the school 4) Skill preparation for occupations and 5) the situation of schools and community enterprises

2. There has been a community enterprise learning center in the school and the community enterprise curriculum in the school had the quality of the curriculum under PUISANCE Analysis Technique equal to 14.38, indicating that the community enterprise curriculum was of high quality.

3. The creative products that can be extended from community production to develop community enterprises, are these 4 products consisting of Light mango jelly Mango with fresh milk jelly, dried mango and solar-dried banana.

Keywords: Development, Community Enterprise, School

บทนำ

รัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 โดยมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยเฉพาะข้อ 4. ด้านการศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุง ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม รัฐบาลจะนำ การศึกษา ศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์และความเป็นไทยมาใช้สร้างสังคมให้เข้มแข็งอย่าง มีคุณภาพและคุณธรรมควบคู่กัน อีกทั้งจุดเน้นการพัฒนาคนทุกช่วงวัยโดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถ มีความรู้และทักษะใหม่ที่สามารถประกอบอาชีพได้หลากหลายตามแนวโน้มการจ้างงานในอนาคตปรับกระบวนการ เรียนรู้และหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับภูมิสังคม โดยบูรณาการความรู้และคุณธรรมเข้าด้วยกันเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนา

ผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ การใฝ่เรียนรู้ การแก้ปัญหา การรับฟังความเห็นผู้อื่น การมีคุณธรรม จริยธรรม และ ความเป็นพลเมืองดี (สำนัก เลขาธิการรัฐมนตรี, 2557) จากถ้อยคำการแถลงนั้น จะเห็นว่าสอดคล้องกับการจัดการ การศึกษาในปัจจุบันที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง เพื่อความสมดุลของสังคม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 23 ระบุถึง การจัดการศึกษาทั้ง การศึกษาในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ตนเองกับ สังคม ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มาตรา 27 ให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพ ปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) กอรปกับการบูรณาการรองรับการพัฒนา ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็ว เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเฉพาะผู้เรียนควรได้รับการตระหนักและเรียนการดำรงชีวิตและที่สำคัญตระหนักของดี ในชุมชนที่เป็นภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้เกิดเป็นอาชีพ และเป็นผู้ประกอบการในการสืบทอด อนุรักษ์เอกลักษณ์ที่ดี ส่งผลต่อการเกิดการส่งเสริม การท่องเที่ยวของท้องถิ่นด้วยเอกลักษณ์ภูมิปัญญาได้ด้วย

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของชุมชนที่พัฒนาจากฐานศักยภาพของท้องถิ่น หรือ ทุนในชุมชน ซึ่งรวมถึงเงินทุน แรงงาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ โดยมีเป้าหมายสำคัญในการเสริมสร้าง เศรษฐกิจของชุมชนและคุณภาพชีวิตที่ดีตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว สถานศึกษาและชุมชน กิจกรรมเหล่านี้สร้าง กระบวนการเรียนรู้อันนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนได้ ดังนั้นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในฐานะราก ควร เริ่มตั้งแต่การปลูกฝัง ความตระหนักแก่เยาวชนที่อยู่ในระบบและนอกระบบสถานศึกษา โดยการส่งเสริมการประกอบ วิชากิจชุมชนโรงเรียน ซึ่งเป็นนวัตกรรมต้นแบบครบวงจรทั้งการเรียนรู้การผลิต ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา, 2559 หน้า 6) วิชากิจชุมชนโรงเรียน มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้สามารถ เชื่อมโยงหลายๆ กิจกรรมโดยผู้เรียน ซึ่งเป็นเยาวชนรุ่นปัจจุบันให้มีโอกาสเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และครูสามารถ ดำเนินการจัดกิจกรรมเรียนรู้โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้จากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้สอนมีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ในการจัดการเรียนรู้โดยไม่มองข้ามทรัพยากรในท้องถิ่น จึงสัมพันธ์กับระบบการศึกษาใน ปัจจุบัน ดังนั้น การตั้งกลุ่มวิชากิจชุมชนในโรงเรียนเป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิจานานับเป็นทางเลือก หนึ่งใน การพึ่งตนเองของชุมชนท่ามกลางกระแสโลกาวิวัฒน์ที่ต้องมีการเสริมสร้างเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อพัฒนา กระบวนการผลิตและคุณภาพของชีวิตชุมชน

การศึกษาในยุคสมัยใหม่มีความเชื่อว่า มหาวิทยาลัยจะไม่เป็นหลักประกันของความสำเร็จของชีวิตคนรุ่นใหม่ อีกต่อไป เพราะว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีขึ้นมาที่เรียกว่า ปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI คนที่จะทำงานก็ ลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากการนำเครื่องจักรเข้ามาแทนที่คน ฉะนั้นต้องมองว่ามีลักษณะของงานอะไรที่มนุษย์จะทำได้ ในขณะที่ AI ทำไม่ได้ นั่นคืออีกประเด็นสำคัญของการทำวิจัยที่ต้องตอบใจหทัย เพราะฉะนั้นโอกาสที่จะเกิดขึ้นคือ การเสริมสร้างและเตรียมการเป็นผู้ประกอบการคนรุ่นใหม่ เขาสามารถที่จะไปค้นคว้า ต่อยอดสร้างสรรค์การเป็น ผู้ประกอบการ หาโอกาสการเป็นธุรกิจ ด้วยตัวของเขาเองได้ ซึ่งทางมหาวิทยาลัยให้กับเขาสิ่งนี้ไม่ได้ จากภูมิปัญญา ท้องถิ่น โดยเฉพาะมะม่วงที่มีชื่ออยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทราและเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดฉะเชิงเทรา อันเกิด

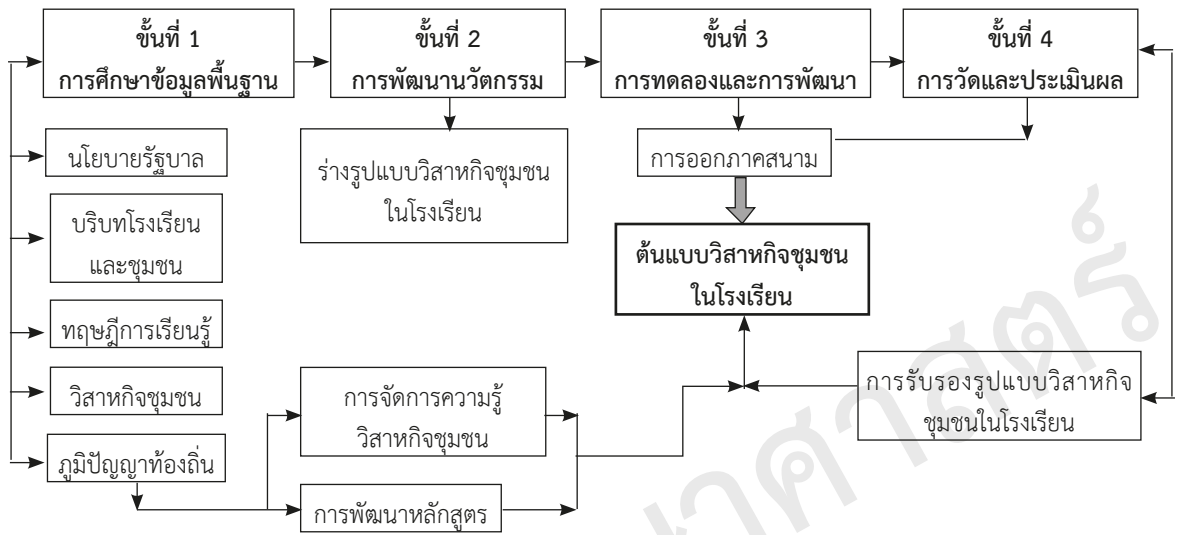
จากชุมชนที่พัฒนาจากฐานศักยภาพของท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายสำคัญในการเสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชน และคุณภาพชีวิตที่ดีตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว สถานศึกษาและชุมชน กิจกรรมเหล่านี้สร้างกระบวนการเรียนรู้ นำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนได้ สำหรับผู้เรียนนั้นเข้าไปศึกษา เรียนรู้ช่องทางในการบริหารจัดการโดยเชื่อมโยงและประสานกับโรงเรียนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และเป็นการเตรียมผู้เรียน Pre young Entrepreneur เริ่มในสถานศึกษาที่เป็นหลักสูตรรายวิชาวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนทดลอง การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based Learning) พัฒนานักเรียนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน เสมือนเป็นตัวตุ๊กตาในการเรียนรู้ เมื่อนักเรียนจบการศึกษาตามระบบการศึกษาแล้ว อาจเชื่อมโยงต่อยอดในการประกอบอาชีพ การประกอบมะม่วงหรือนักเรียนอาจสนใจอาชีพพืชผลตัวใหม่ที่อาจไม่ได้เป็นมะม่วงแต่อย่างไรก็แล้วแต่ผู้เรียนก็ได้รับการปลูกฝังหลักคิดผู้ประกอบการ (Young Entrepreneur) จากวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนได้

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีแนวคิดในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนรวมกลุ่มทำเป็นวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนที่เป็นต้นแบบของการสร้างวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง โดดเด่นที่เป็นต้นแบบในโรงเรียนจากการใช้อาชีพชุมชน โดยการเพิ่มช่องทางการตลาด ช่วยเหลือเกษตรกรได้ด้วย การแก้ปัญหาผลผลิตล้นตลาด ตลอดจนเชื่อมโยงไปสู่การจัดการศึกษาในสถานศึกษากลายเป็นแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ในอนาคต และนำไปสู่การกลับมาอนุรักษ์อาชีพการแปรรูปมะม่วงที่หลากหลายซึ่งเป็นการพัฒนานำผลการวิจัยมาบูรณาการการเรียนการสอนและการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทราด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความต้องการการจัดการเรียนรู้ การจัดการวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน
2. เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ความคิดสร้างสรรค์ที่ต่อยอดจากการผลิตของชุมชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
3. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ที่มีกระบวนการความร่วมมือระหว่างผู้วิจัย ผู้บริหาร ครูผู้สอนในโรงเรียน นักเรียน นักวิชาการ และตัวแทนผู้ประกอบการ กลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตมะม่วงเมืองแปดริ้ว กำหนดขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมายเพื่อหาข้อมูลได้แก่ ภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้นำชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอ เกษตรกร ชุมชน นักวิชาการและกลุ่มวิสาหกิจผู้ประกอบการมะม่วง ในอำเภอ บางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 24 คน

2) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 คน โรงเรียนวัดปากน้ำโจ้โล่ อำเภอ บางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การจัดการเรียนรู้ตามรายวิชาเพิ่มเติม วิชาวิสาหกิจชุมชน ซึ่งอยู่กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี สาระที่ 4 การอาชีพ มาตรฐาน ง 4.1 เข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เห็นแนวทางในงานอาชีพที่ใช้เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาอาชีพ มีคุณธรรมและเจตคติที่ดีต่ออาชีพ จึงได้แบ่งสาระการเรียนรู้ เนื้อหา ของวิชาเป็น 2 ส่วน ทั้งภาค ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โรงเรียนจัดการเรียนเป็นรายวิชาเพิ่มเติม แบ่งเป็น 6 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ 1. สืบสานตำนาน มะม่วง – รู้จักวิสาหกิจชุมชน 2. ผู้ประกอบการ 3. วิสาหกิจชุมชน 4. การประกอบอาหารและการแปรรูป 5. การ คำนวณต้นทุนสินค้าและการจัดจำหน่าย และ 6. การจัดแสดงผลงาน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือน มกราคม พ.ศ. 2563

4. ขอบเขตด้านสถานที่

โรงเรียนวัดปากน้ำโจ้โล่ (สร้อยประชาสรรค์) อำเภอ บางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัย เป็น 4 ขั้นตอน แสดงดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้า แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ แนวคิดการจัดทำวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมแนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง แนวคิดการจัดการความรู้ เพื่อได้ข้อมูลสภาพปัญหา และความต้องการของนักเรียนและบุคลากรโรงเรียน เพื่อออกแบบแนวคิดพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนโดยวางแผนร่วมกัน เพื่อกำหนดเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 24 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับกลุ่มเป้าหมายในการทดลอง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2). จัดสนทนากลุ่ม (focus group Discussion) เพื่อกำหนดเป้าหมายและวางแผนขั้นตอนการดำเนินกระบวนการ การออกแบบร่วมกับตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน นักวิชาการ และตัวแทนผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตมะม่วง และเครือข่ายชุมชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 24 คน

3) ได้ข้อมูลรูปแบบและการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปมะม่วงเพื่อพัฒนา วิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนานวัตกรรม แสดงได้ดังนี้

4) โรงเรียนพานักเรียนไปศึกษา ดูงาน สถานประกอบการที่ผลิตและการแปรรูปมะม่วง เพื่อให้เด็กได้เข้าใจสภาพปัญหาและศักยภาพการผลิตของชุมชน

5) นำชุดความรู้ที่ได้จากการศึกษาขั้นตอนที่ 1 นำมาศึกษาเป็นนวัตกรรมต้นแบบวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน จัดทำสาระ (Theme) เนื้อหา (Content) ผู้วิจัยร่วมกับชุมชน สังเคราะห์ข้อค้นพบจากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็นองค์ประกอบเป็นองค์ความรู้การสร้างผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน การจัดการวิสาหกิจชุมชน และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

6) การปรับปรุง(ร่าง) รูปแบบวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนซึ่งเป็นนวัตกรรมต้นแบบวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน ปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังขาด พร้อมทั้งสร้างเครื่องมือวัดประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ Index of Item-Objective Congruence (IOC) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

7) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้มีส่วนร่วมพัฒนารูปแบบวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน

8) รับรองรูปแบบวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองและการพัฒนา แสดงได้ดังนี้

9) ทดลองใช้นวัตกรรมต้นแบบวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การวัดและประเมินผล แสดงได้ดังนี้

10) หลักสูตรวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา ขั้นตอนการจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อออกแบบการสร้างเครื่องมือ ที่ครอบคลุมนโยบายรัฐบาลต่อโรงเรียน บริบทโรงเรียนและชุมชน ทฤษฎีการเรียนรู้ วิสาหกิจชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ชุมชน ได้ประเด็นแบบสอบถามกำหนดคำถามเป็น 3 ประเด็น คือ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ อายุ ตำแหน่ง สังกัด ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการนำวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน รายวิชาวิสาหกิจชุมชนไปใช้ในโรงเรียนมีความเหมาะสมหรือไม่ และควรนำไปจัดการเรียนการสอนระดับใด และ ประเภทข้อคำถาม เช่น การสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น มะม่วง ควรดำเนินการอย่างไร การสร้างผู้ประกอบการ จะพัฒนานักเรียนระดับมัธยมเป็น Pre young entrepreneur ได้อย่างไร ศึกษาสภาพความต้องการการจัดการเรียนรู้ การจัดการวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนเป็นอย่างไร พัฒนาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน ควรเป็นรูปแบบอย่างไร และการออกแบบผลิตภัณฑ์ความคิดสร้างสรรค์ที่ต่อยอดจากการผลิตของชุมชน ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ควรเป็นอย่างไร และอื่น ๆ เป็นต้น และให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องคุณภาพเครื่องมือระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์การวิจัย และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2. หลักสูตรวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ผลการเรียนรู้และจำแนกแผนการจัดการเรียนรู้ เป็น จำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ การตรวจสอบหลักสูตร หลังจากเขียนเค้าโครงหลักสูตรวิสาหกิจชุมชนแล้วนำเค้าโครงหลักสูตรวิสาหกิจชุมชนไปประเมินเพื่อหาคุณภาพ ซึ่งเป็นการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรในขั้นก่อนนำไปใช้ โดยมีจุดประสงค์การประเมิน เพื่อประเมินความเหมาะสม และความสอดคล้องของหลักสูตร ดังนี้

2.1 การประเมินความเหมาะสมของเค้าโครงหลักสูตรวิสาหกิจชุมชน เพื่อพิจารณาองค์ประกอบ 3 ส่วนของหลักสูตร คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ ภาระงานการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2.2 การประเมินความเหมาะสมของเค้าโครงหลักสูตร เพื่อพิจารณาตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เพื่อตัดสินคุณภาพของหลักสูตรว่าอยู่ในระดับใด รูปแบบของการเรียนรู้และพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แสดงออกมาให้เห็นได้ และนำมาสร้างเป็นตารางวิเคราะห์หุ้ยของค์

2.3 นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ด้านวัดและประเมินผล และด้านจิตวิทยา ด้านละ 5 ท่าน ตรวจสอบว่าองค์ประกอบของหลักสูตร คือ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านภาระงานการเรียนรู้ และการวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ทั้งหมดของหลักสูตร มาวิเคราะห์ดูว่า ในแต่ละข้อองค์ประกอบเป็นความรู้ในลักษณะใด และพฤติกรรมการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับอยู่ในลำดับ หรือขั้นใด และเขียนลงในตารางที่กำหนดไว้ โดยมี วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินหลักสูตร พิจารณาจากการตั้งเกณฑ์รูปแบบการประเมินหลักสูตรโดยใช้เทคนิคหุ้ยของค์ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 16) นำผลที่คำนวณได้มาแปลโดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผล คือ

ค่า P.M. ตั้งแต่ 1-3.99 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพต่ำ หรือ ควรแก้ไข

ค่า P.M. ตั้งแต่ 4-9.99 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพปานกลาง หรือ ใช้ได้

ค่า P.M. ตั้งแต่ 10-18 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพสูง หรือ ดีมาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย จากมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ไปติดต่อผู้อำนวยการโรงเรียนวัดปากน้ำจี้ไฉ่ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เข้าไปในชุมชนและในโรงเรียนเพื่อสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้นำชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอ เกษตรกร ชุมชน นักวิชาการและกลุ่มวิสาหกิจผู้ประกอบการมะม่วง ในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อได้ประเด็นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน

3. การสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้นำชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอ เกษตรกร ชุมชน นักวิชาการและกลุ่มวิสาหกิจผู้ประกอบการมะม่วง ในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 24 คน

4. ได้ข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนาหลักสูตรรายวิชาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนต่อไป

5. หลักสูตรรายวิชาวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยนำหลักสูตรรายวิชาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนไปทดลองใช้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 คน โดยเวลาในการจัดกิจกรรม 1 ภาคเรียนการศึกษา ใช้เวลาในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ จำนวน 20 คาบ ๆ ละ 50 นาที

6. การจัดกิจกรรมใช้ทั้งหมด 6 หน่วยการเรียนรู้ โดยมีครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยี เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้และบางหน่วยการเรียนรู้โรงเรียนจะเชิญวิทยากร ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้ แก่นักเรียน

7. เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมครบตามหลักสูตรแล้ว ผู้สอนจะบันทึกและรายงานผลการเรียนรู้ให้นักวิจัยทราบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละและค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพความต้องการการจัดการเรียนรู้ วิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน พบว่า การจัดการเรียนรู้เรื่องการจัดวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนต้องตอบสนอง 5 ประการ ดังนี้

1) ด้านนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นสังกัดของโรงเรียนการจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนา ผู้เรียนตามสมรรถนะ และการเสริมสร้างทักษะอาชีพด้านต่างๆ เพื่อให้เมื่อนักเรียนที่จบการศึกษาในระดับต่างๆ และมีทักษะด้านอาชีพๆ แล้วสามารถแบ่งเบาภาระกับทางครอบครัวได้ และโรงเรียนหาวิธีการจัดการหาแหล่งงาน พิเศษให้แก่กับนักเรียนด้วย 2) มะม่วงพืชเศรษฐกิจของจังหวัด เป็นผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญของไทย มีการปลูกมากทั่วทั้งประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ฉะนั้น การนำมะม่วงเป็นฐานอาชีพสู่การพัฒนา วิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนที่จะเป็นนวัตกรรมต้นแบบที่เป็นศูนย์เรียนรู้วิสาหกิจชุมชนโรงเรียนเพื่อช่วยให้นักเรียน ได้เกิดความตระหนักการเรียนรู้ การบริหารตลอดจนส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ การบริหารจัดการ การต่อยอดสู่ เกษตรกรในชุมชนด้วย ขณะเดียวกันนวัตกรรมดังกล่าวยังจะเป็นประโยชน์ในการฉายความรู้สู่ผู้มาเยี่ยมเยียนหรือมา ศึกษาดูงานเพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและเข้าใจในกระบวนการผลิต การแปรรูปที่เป็นกระบวนการจัดกระทำ โดย ใช้ระบบการจัดการความรู้ เพื่อสร้างเป็นอาชีพในชุมชน 3) ด้านความจำเป็นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนสำหรับนักเรียนนั้น ควรเริ่มต้นจากกลุ่มวิชาชีพก่อนแล้วหลายๆ กลุ่ม วิชาชีพมารวมตัวกันเป็นวิสาหกิจ เนื่องจากคำว่าวิสาหกิจชุมชนมันใหญ่กว่าวิชาชีพเพราะฉะนั้นจุดเริ่มต้นเลยมัน ต้องสร้างกลุ่มวิชาชีพขึ้นมาในโรงเรียนก่อน รูปแบบกรอบแนวคิดเริ่มแรกคือขั้นการเรียนรู้ ต้องสร้างกลุ่มขึ้นมาใน

โรงเรียนส่วนใหญ่ก็จะเป็นชมรมอาชีพหรือว่าเป็นกลุ่มวิชาชีพก็ได้ และมาจากความสนใจของนักเรียน 4) การเตรียมความพร้อมทักษะอาชีพ โรงเรียนวัดปากน้ำใจโง่ เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก เปิดรับนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนส่วนใหญ่ภูมิหลังผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ทำโรงงาน ฐานะยากจน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของต้นสังกัดโรงเรียน มีนโยบายให้โรงเรียนพัฒนาทักษะอาชีพให้กับนักเรียน เพื่อต้องการฝึกทักษะอาชีพติดตัว สามารถใช้ศักยภาพทักษะอาชีพมาช่วยแบ่งเบาภาระของทางบ้าน ตลอดจนหาอาชีพเสริมในระหว่างเรียนได้ด้วย เป็นที่น่ายินดีโครงการวิจัยนี้ สามารถสอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัดในการพัฒนาทักษะอาชีพให้กับนักเรียน โดยโรงเรียนและ 5) สถานการณ์โรงเรียนกับวิสาหกิจชุมชน ประชากรในพื้นที่อำเภอบางคล้า ส่วนใหญ่ยึดอาชีพหลัก คือ การเกษตร ทำสวน ซึ่งส่วนใหญ่ทำแบบยังชีพที่มีความสอดคล้องกับประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของคนในชุมชน โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ ตลอดจนภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จนปัจจุบันการพัฒนาการเกษตรจากเดิมแบบยังชีพ พึ่งพาตนเองได้ภายในชุมชนเป็นเกษตรอุตสาหกรรมที่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อจำหน่ายมากขึ้น ทำให้ต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตและปัจจัยดำรงชีพจากภายนอกชุมชนมากขึ้นตามไปด้วย ทำให้รายจ่ายมากกว่ารายได้ ดังนั้นชุมชนจึงต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองให้เข้มแข็งพึ่งตัวเองได้ การส่งเสริมให้ชุมชนในพื้นที่จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนชนได้ปรับเปลี่ยน รับรู้ ข่าวดสาร ข้อมูลการพึ่งพาจากภายนอกชุมชนเป็นการพึ่งตนเองภายในชุมชน โดยอาศัยทุนของตนเองและทุนของชุมชนที่สะสม การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชุมชนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงที่จะต้องมีการบริหารจัดการให้ไปในทางสายกลาง ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยมีความพอประมาณ มีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ดังภาพที่ 2

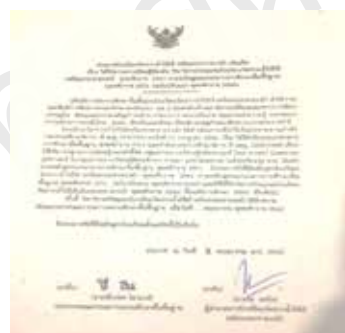
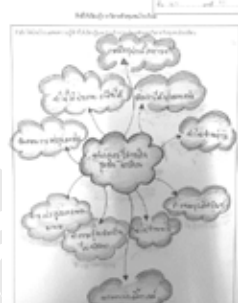
ภาพที่ 2 บรรยากาศการสนทนากลุ่ม

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน

2. ศูนย์การเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนและหลักสูตรวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน ค่า P.M. จากการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคปยุซองค์เท่ากับ 14.38 ซึ่งหมายถึงคุณภาพสูง ดังภาพที่ 3-4 และตารางที่ 1

ภาพที่ 3 ศูนย์การเรียนรู้วิสาห์กิจกรรมชมชนในโรงเรียน

ภาพที่ 4 หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นวิชาวิสาห์กิจกรรมชมชนโรงเรียนวัดปากน้ำโจ๊กลี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์หาค่า P.M. หลักสูตรวิสาห์กิจกรรมชมชน ดังนี้

รายการประเมิน	จำนวนข้อ	ผลค่า P.M.	ระดับคุณภาพ
จุดประสงค์การเรียนรู้	23	14.52	สูงหรือดีมาก
กระบวนการจัดการเรียนรู้	48	14.35	สูงหรือดีมาก
การวัดผลและประเมินผล	21	14.27	สูงหรือดีมาก
ภาพรวม		14.38	สูงหรือดีมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดผลและประเมินผล มีค่า P.M. เฉลี่ยเท่ากับ 14.38 ซึ่งแปลความหมายตามเกณฑ์การประเมินได้ว่าหลักสูตรมีคุณภาพสูงหรือดีมาก

3. ออกแบบความคิดสร้างสรรค์ที่ต่อยอดจากการผลิตของชุมชนในการพัฒนาวิสาห์กิจกรรมชมชนได้จำนวน 4 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เยลลี่มะม่วงเบา วุ้นมะม่วงนมสด มะม่วงอบแห้ง และกล้วยตากพลังงานแสงอาทิตย์ ดังภาพที่ 5-9

ภาพที่ 5 เยลลี่มะม่วงเบา ภาพที่ 6 วุ้นมะม่วงนมสด ภาพที่ 7 มะม่วงอบแห้ง ภาพที่ 8 ก๋วยเตี๋ยวปลั่งงานแสงอาทิตย์

อภิปรายผลการวิจัย

1) ศึกษาสภาพความต้องการการจัดการการเรียนรู้ การจัดการวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน พบว่า การจัดการเรียนรู้เรื่องการจัดวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนต้องตอบสนอง 5 ประการ ดังนี้

1) **ด้านนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นสังกัดของโรงเรียน มีนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาผู้ให้ได้ตามสมรรถนะ และการเสริมสร้างทักษะอาชีพด้านต่างๆ ให้กับนักเรียน เพื่อให้เมื่อนักเรียนที่จบการศึกษาในระดับต่างๆ หรือมีทักษะด้านอาชีพๆ แล้วสามารถแบ่งเบาภาระกับทางครอบครัวได้ โดยไม่ต้องพึ่งหรือรบกวนผู้อื่นมาก และโรงเรียนก็หาวิธีการจัดการจัดหาแหล่งงานพิเศษให้นักเรียนด้วย 2) **มะม่วงพืชเศรษฐกิจของจังหวัด** เป็นผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญของไทย มีการปลูกมากทั่วทั้งประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรามีกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกมะม่วงเพื่อการส่งออก จำนวน 2 กลุ่มหลัก อยู่ในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า และพื้นที่ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม ผลการสัมภาษณ์พบว่า เกษตรกรที่ปลูกมะม่วงมีองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมะม่วงที่แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ที่สั่งสมมาเป็นเวลานาน อำเภอบางคล้าเป็นพื้นที่ที่ปลูกมะม่วงมากพื้นที่หนึ่งของประเทศไทย มีมะม่วงหลายพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นพันธุ์กร่อง มะม่วงแรด สารพัดพันธุ์ ประการหนึ่งของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนที่จะเป็นนวัตกรรมต้นแบบที่เป็นศูนย์เรียนรู้วิสาหกิจชุมชนโรงเรียนเพื่อช่วยให้นักเรียน ได้เกิดการเรียนรู้ การบริหารจัดการจนส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ การบริหารจัดการ การต่อยอดสู่เกษตรกรในชุมชนด้วย ขณะเดียวกันนวัตกรรมดังกล่าวยังเป็นประโยชน์ในการฉายความรู้สู่ผู้มาเยี่ยมชมหรือมาศึกษาดูงานเพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและเข้าใจในกระบวนการผลิต การแปรรูปที่เป็นกระบวนการจัดการกระทำโดยใช้ระบบการจัดการความรู้ เพื่อสร้างเป็นอาชีพในชุมชนต่อไป 3) **ด้านความจำเป็นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน** แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนสำหรับนักเรียนนั้น โรงเรียนเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มวิชาชีพก่อนแล้วหลายๆ กลุ่มวิชาชีพมารวมตัวกันเป็นวิสาหกิจ ซึ่งโรงเรียนสามารถบริหารจัดการการสร้างเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในรูปแบบการรวมกลุ่มได้

4) **การเตรียมความพร้อมทักษะอาชีพ** พบว่าโรงเรียนวัดปากน้ำโจ้โล่ เป็นโรงเรียนขนาดเล็กเปิดรับนักเรียน ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนส่วนใหญ่ที่นี้มาจากภูมิหลังผู้ปกครอง ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทำโรงงาน ฐานะยากจน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของต้นสังกัดโรงเรียน มีนโยบายให้โรงเรียนพัฒนาทักษะอาชีพให้กับนักเรียน เพื่อต้องการฝึกทักษะอาชีพติดตัวสามารถใช้ศักยภาพทักษะอาชีพมาช่วยแบ่งเบาภาระของ

ทางบ้าน ตลอดจนหาอาชีพเสริมในระหว่างเรียนได้ด้วยเป็นที่น่าสนใจโครงการวิจัยนี้ สามารถสอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัดในการพัฒนาทักษะอาชีพให้กับนักเรียน โดยโรงเรียนและนักวิจัยพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ ท้องถิ่นให้เป็นหลักสูตรรายวิชา วิชาสหกิจชุมชนโรงเรียนวัดปากน้ำโจ้โล้ (สร้อยประชาสรรค์) มาเป็นแนวทางพัฒนาวิชาสหกิจชุมชนในโรงเรียน และ 5) สถานการณ์โรงเรียนกับวิชาสหกิจชุมชน การพัฒนาวิชาสหกิจชุมชนในโรงเรียน ซึ่ง ศุภชัย เหมือนโพธิ์ (2559) ศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า กลุ่มวิชาสหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีการจัดตั้งกลุ่ม โดยการรวมตัวกันผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป โดยมีแนวคิด คือ การนำวัตถุดิบภายในชุมชนที่เหลือจากการจำหน่ายมาแปรรูปเพิ่มมูลค่าเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน แต่ยังคง ความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ จะเห็นได้การที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความตระหนักรู้ในท้องถิ่นให้นักเรียนในโรงเรียนทำเป็นวิชาสหกิจชุมชนในโรงเรียนที่เป็นต้นแบบของการสร้างวิชาสหกิจชุมชนที่เข้มแข็งโดดเด่น ที่เป็นต้นแบบในโรงเรียนจากการใช้อาชีพชุมชน โดยการเพิ่มช่องทางการตลาด ช่วยเหลือเกษตรกรด้านองค์ความรู้ ด้านวิชาการเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการประยุกต์ในชุมชนได้ด้วย การแก้ปัญหาผลผลิตล้นตลาด โดยให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษา เรียนรู้ช่องทางในการบริหารจัดการ โดยเชื่อมโยงและประสานกับโรงเรียนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และเป็นการเตรียมผู้เรียน Pre young Entrepreneur เนื่องจากผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ควรปลูกฝังและตระหนักการประกอบอาชีพตั้งแต่อยู่ในระบบการศึกษา เริ่มในสถานศึกษา ทดลอง การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based Learning) เรียนรู้จากนวัตกรรมต้นแบบวิชาสหกิจชุมชนในโรงเรียนโดยใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ศึกษาดูงานจากสถานประกอบที่เป็นต้นแบบ ประสบความสำเร็จ แล้วต่อยอดให้นักเรียนเกิดความตระหนัก มีแนวคิดไปสู่การเป็นผู้ประกอบการวิชาสหกิจชุมชน เสมือนเป็นตัวตุ๊กตาในการเรียนรู้ เมื่อนักเรียนจบการศึกษาตามระบบการศึกษาแล้ว อาจเชื่อมโยงต่อยอดในการประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพการเกษตรในการทำมะม่วงหรือนักเรียนอาจสนใจอาชีพพืชผลตัวใหม่ที่อาจไม่ใช่มะม่วง แต่อย่างไรก็ตามแต่ผู้เรียนก็ได้รับการปลูกฝังหลักคิดผู้ประกอบการ (Young Entrepreneur) จากวิชาสหกิจชุมชนในโรงเรียนแล้ว จึงเป็นงานที่สำคัญต่อการดำรงไว้ซึ่งอาชีพเกษตรกร ชุมชนร่วมกับสถานศึกษา เพราะนอกจากจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เสริมจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการสร้างสรรค์ ผลงานของเกษตรกรเองแล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงไปสู่การจัดการศึกษาในสถานศึกษาที่เป็นแหล่งเรียนรู้ การบริหารจัดการช่องทางการตลาด ช่วยเกษตรกรและส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ในอนาคต และนำไปสู่การกลับมาอนุรักษ์อาชีพการแปรรูปมะม่วงที่หลากหลายซึ่งเป็นการพัฒนานำผลการวิจัยมาบูรณาการการเรียนการสอนและการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทราด้วย

2. ผลการพัฒนาวิชาสหกิจชุมชนในโรงเรียน

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่และสังเคราะห์จากการสนทนากลุ่มเพื่อมาพัฒนาวิชาสหกิจชุมชนในโรงเรียน โดยพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นวิชาวิชาสหกิจชุมชนโรงเรียนวัดปากน้ำโจ้โล้ (สร้อยประชาสรรค์) เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติการแปรรูปมะม่วง โดยดำเนินการตามกระบวนการ 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษานวัตกรรมต้นแบบวิชาสหกิจชุมชนในโรงเรียน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมต้นแบบ (Prototype) ขั้นตอนที่ 3 การทดลองและการพัฒนา ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล ทำให้ได้ต้นแบบวิชาสหกิจชุมชนในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ มีรายวิชาวิชาสหกิจชุมชน และเกิดศูนย์การเรียนรู้วิชาสหกิจชุมชนขึ้นในโรงเรียน เนื่องวิชาสหกิจชุมชนในโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นนั้น เกิดจากความจำเป็นและความต้องการของภาคี

ทุกฝ่าย อีกประเด็นหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นนโยบายระดับต้นสังกัดที่ต้องการให้โรงเรียนส่งเสริมศักยภาพทักษะและตระหนักในการเป็นผู้ประกอบการโดยเริ่มตั้งแต่ผู้เรียนอยู่ในระดับสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พินิตา สัตโยภาส, บุญชนิด วิงวอน และบุญทวารณ วิงวอน, 2555: 1-12) ศึกษาศักยภาพผู้ประกอบการและนวัตกรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคเหนือตอนบน การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นด้านศักยภาพผู้ประกอบการ นวัตกรรมองค์การและความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถทางการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็น การวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรคือผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตจังหวัด ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ จำนวน 268 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย สถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมานวิเคราะห์ด้วยสมการโครงสร้าง ผลการวิจัย พบว่า ผู้ประกอบการทั้งสามจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นเพศชายและหญิงใกล้เคียงกัน อายุเฉลี่ยประมาณ 30-45 ปีมากที่สุด สถานภาพส่วนใหญ่สมรส การศึกษาส่วนใหญ่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด ธุรกิจบริการมากที่สุด เวลาในการดำเนินธุรกิจ 10-15 ปี เงินลงทุนส่วนใหญ่เป็นเงินส่วนตัวเป็นเจ้าของ และกู้จากสถาบันการเงินมากที่สุด ดำเนินธุรกิจในระดับคงที่ ความคิดเห็นด้านศักยภาพผู้ประกอบการระดับมากที่สุด ด้านนวัตกรรมองค์การระดับปานกลาง และด้านความสามารถทางการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมระดับมาก ผลสมการโครงสร้างพบว่าศักยภาพผู้ประกอบการและนวัตกรรมองค์การมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสามารถทางการแข่งขัน รองลงมาคือศักยภาพผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางการแข่งขัน ลำดับสุดท้าย นวัตกรรมองค์การมีอิทธิพลทั้งทางตรงต่อความสามารถทางการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จะเห็นได้ว่า สิ่งที่เป็นจุดเล็กๆ ในการเสริมสร้างและส่งเสริม ตระหนักความสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการในอนาคตเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการปลูกฝังให้กับเยาวชน

3. ออกแบบผลิตภัณฑ์

ออกแบบความคิดสร้างสรรค์ที่ต่อยอดจากการผลิตของชุมชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น ผลิตภัณฑ์ที่ความคิดสร้างสรรค์ที่ต่อยอดจากการผลิตของชุมชนได้จำนวน 4 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เยลลี่มะม่วงเบา วุ้นมะม่วงนมสด มะม่วงอบแห้ง และกล้วยตากพลังงานแสงอาทิตย์ จะเห็นได้ว่า หลังจากที่มีผู้เรียนได้รับการสอนและเรียนวิชาวิสาหกิจชุมชนแล้ว สามารถนำความรู้ที่ได้เล่าเรียนมาศึกษาต่อยอดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ได้ ซึ่งเป็นไปตามที่ พันชกร เพชรนาค (2559) ทำการศึกษารูปแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จักสานทางมะพร้าวจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่าผลิตภัณฑ์จักสานทางมะพร้าวจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พบมีรูปแบบเรียบง่าย สามารถพบเห็นโดยทั่วไปในพื้นที่ตำบลสาวชะโงกรวมถึงพื้นที่ใกล้เคียง ด้านการถ่ายทอดพบว่าการเรียนรู้ ภูมิปัญญาด้านการจักสานทางมะพร้าวกำลังจะเลือนหายไปจากชุมชน เนื่องจากไม่มีการส่งเสริมหรือการสืบทอดงานจักสานทางมะพร้าวในพื้นที่ มีสาเหตุหลัก 2 ประการ คือ 1) ทางมะพร้าวมีความยุ่งยากในกระบวนการเตรียมวัสดุและไม่เป็นที่ต้องการของตลาด คนนิยมใช้วัสดุสังเคราะห์ในการจักสานแทน และ 2) ด้านบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง คือการปรับพื้นที่สวนมะพร้าวเป็นบ่อสำหรับเลี้ยงกุ้งที่สร้างรายได้ดีกว่า จึงเป็นผลให้วัสดุในการจักสานทางมะพร้าวลดลง เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการจักสานทางมะพร้าว ผลที่ได้รับคือการ สืบทอดองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาและเสริมสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนกับโรงเรียน เป็นการนำองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาจักสานทางมะพร้าวมาประยุกต์ ถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้และสามารถปฏิบัติได้ โดยมี

ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่า สืบทอดความรู้ด้านการจักสานทางมะพร้าวโดยประยุกต์เป็นกิจกรรมศิลปะ เกิดเป็นผลงานประติมากรรมสร้างสรรค์จากทางมะพร้าว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

การจัดทำนวัตกรรมวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนอาจจะมีปัญหาในการจดทะเบียน เนื่องจากนักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่เรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) หลังจากจบการศึกษาแล้ว จากปัญหาที่พบดังกล่าวทางโรงเรียนจะใช้วิธีการเวียนชั้นเมื่อจบปีการศึกษา ก็จะใช้รุ่นน้องที่ขึ้นมาแทนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3

แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. นักเรียนออกแบบผลิตภัณฑ์ความคิดสร้างสรรค์ที่ต่อยอดจากการผลิตของชุมชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
2. เป็นแนวทางให้สถาบันผลิตครูสร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และเป็นฐานในการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้และตระหนักของดีอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์ให้คงอยู่กับชุมชนและสังคมได้อย่างยั่งยืน
3. โรงเรียนวัดปากน้ำโจ้โล่เป็นต้นแบบของการสร้างสหกิจชุมชนในโรงเรียนที่ใช้อาชีพชุมชน
4. นักท่องเที่ยวและสมาชิกในชุมชนสามารถนำตัวแบบรวมกลุ่มกันและจัดการอบรมถ่ายทอดความรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปมะม่วงได้อย่างเป็นรูปธรรม และกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้สามารถดำเนินการผลิตสินค้าได้ ตลอดจนสมาชิกที่เข้ารับการฝึกอบรมสามารถทำเป็นอาชีพเสริม และพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยได้อย่างเหมาะสม
5. โรงเรียนเป็นศูนย์นวัตกรรมต้นแบบของการสร้างวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน (หลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพ) สถานศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงสามารถมาศึกษาดูงานได้

เอกสารอ้างอิง

- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร:หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ อลิ้นเพชร.
- พนัชกร เพชรนาค. (2559). *การศึกษารูปแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จักสานทางมะพร้าว จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์: ฉะเชิงเทรา.
- พนิดา สัตย์ภาส บุษยนิต วิงวอนและบุญทวารณ วิงวอน. (2555). “ศักยภาพผู้ประกอบการและนวัตกรรมองค์การที่มีสิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคเหนือตอนบน.” *วารสารการประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี*. 6,(1), 1-12.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116 ตอนที่ 74ก หน้า 1-19.

ศุภชัย เหมือนโพธิ์. (2559). *การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์* (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี. (2557). คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี. Retrived May 16, 2017, from <http://oic.go.th/fileweb/cabinfocenter2/drawer051/general/data0000/00000187>.

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา. (2559). การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเปลือกกาแฟส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน. *วารสารธรรมทรรศน์*. 16(2), 1-9.

วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา